

JELÖLÉSI ADATLAP
A SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NEMZETI JEGYZÉKÉRE

FEDŐLAP

A. Az örökségem neve

A.1. Az örökségem neve

A tamburazene hagyománya Magyarországon

A.2. Az örökségem egyéb elnevezései (nemzetiségi, tájnyelvi, helyi megnevezés)

tamburazenekar, tamburabanda

B. Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) felsorolása

Magyar és délszláv zenét játszó tradicionális tamburazenekarok.

A tamburazenekarok magyar vagy nemzeti kisebbségi közösségekhez tartozó, tagjai: hagyományörző népzeneészek, félhivatásos és hivatásos népzeneészek, és azok együttese.

A táncházmozgalom együttese.

A tamburacsalád hangszereinek oktatói.

A tamburacsalád hangszereit készítő mesterek (tamburakészítők).

C. A jelölést beküldő személy/szervezet megnevezése

Vujicsics Művészeti, Kulturális és Hagyományörző Egyesület

D. A jelölés dátuma (év)

2024.

JELÖLÉS

1. A jelölt örökségelem azonosítása

1.a. Az örökségelem rövid leírása

max. 1000 karakter

A tambura a lantfélék családjába tartozó hosszú nyakú, kistestű pengetős hangszer. Sokan délszláv kötődésűnek vélik, pedig rokonai az egész világon ismertek. A mi régióink kultúrájába perzsa-arab eredetű változata érkezett, valószínűleg délszláv közvetítéssel a 16–17. században. Keleti módra való (ének-kísérő) használata a Kárpát-medencében is fennmaradt, erre utal a samica „magányos” elnevezés is. A szamica a 19. sz. közepétől a korszak zenei igényeinek változásával jelentős átalakuláson ment keresztül. A bourdonhangzást képviselő hangszer találkozik a magyar többszólamú, „cigányzenekari” harmonizált játékmóddal és ekkor, főként magyar származású hangszerkészítők tudatos fejlesztőmunkája kapcsán alakulnak ki a tamburacsalád hangszerei a prím-tamburától a tamburabögőig. Megszületésük nagyszerűen képviseli a kultúrák egymást gazdagító találkozását. A „magyarrá vált hangszereket” a szerb, a horvát közösségek is a sajátjuknak tekintik.

A táncházmozgalom hatására a hangszercsalád ismét népszerűvé vált. A szerbek, horvátok lakta települések mellett a magyar közösségek tamburabandái országszerte ismét újrászerveződtek és ma is aktívan működnek.

1.b. Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) bemutatása

max. 1000 karakter

A Kárpát-medencében a tamburacsalád hangszereiből kialakult, ill. ezekhez hagyományosan társuló vonós (hegedű), fúvós (furulyák, gajde, dude, klarinét, tárogató), billentyűs (harmonika) és ütő hangszerekkel kiegészült jellegzetes összetételű, a nemzedékek során áthagyományozódott tudást átörökítő amatőr, félhivatásos és hivatásos zenészek és azok együttesei. Ők hangszereiken magyar, szerb, horvát, cigány, alkalmanként egyéb etnikumok népzenejét és népies műdalanyagát is megszólaltató, hagyományörző (survival) zenészek.

A magyarországi táncházmozgalom és a nemzetiségi közösségek identitásmegőrző tevékenysége hatására létrejött amatőr, félhivatásos vagy hivatásos zenei együttesek, melyek a magyarországi (részben az anyaországi) népzene kutatás eredményei alapján, módszertani segédanyagok, kottakiadványok felhasználásával, közművelődési vagy iskolai keretek között vagy önképzés során szerezték meg tudásukat a tamburacsalád hangszerein, vagy a társult egyéb hangszereken, vagyis hagyományápoló (revival) zenészek.

A tamburacsalád és társult hangszerei képzési helyszíneinek (táborok, tanfolyamok és továbbképzések, alapfokú művészeti iskolák, zenei szakgimnáziumok, felsőfokú népzenei képzést nyújtó intézmények) tanulói és hallgatói, ill. ezek kamarazenei társulásai.

A tamburacsalád hangszereit építő amatőr, félhivatásos és hivatásos hangszerkészítő mesterek.

1.c Az örökségelem földrajzi elhelyezkedése és elterjedtsége

max. 1000 karakter

A hangszercsalád elterjedési területe:

Baranya, Tolna, Bács-Kiskun vármegye, de a Duna mentén a sárközi magyar, a kalocsai sárköz magyar és rác-horvát községei (Bogyiszló, Bába, Baja–Bácsalmás–Madaras–Hercegszántó által határolt területen), a Csepel-sziget szerbek lakta községei (Lórév, Ráckeve, Szigetcsép), a katolikus rácok lakta Tököl, a Duna jobb partján (Érd, Százhalombatta, Ercsi, Adony, Perkáta, Dunaújváros, Dúsnok), Pest vármegye (Szentendre, Pomáz, Budakalász, Csobánka), Csongrád megye (Szőreg, Deszk, Battonya, Magyarcsanak), Győr-Moson-Sopron vármegye (Lipó), Vas vármegyében a nyugati határszél horvátok lakta községei (Narda, Und, Horvátzsidány, Szentpéterfa), Mohács és környéke (pl. Versend), Pécs és környéke (pl. Pécsudvard, Kökény, Szalánta, Barcs) és Sellye közti terület horvátok lakta községei (Felsőszentmárton, Tótszerdahely, Lakócsa, Tótújfalu, Drávasztára), Tolna vármegye (Medina, Bába).

A határainkon túl is egyre több zenekar működik Szerbiában, Horvátországban és Szlovéniában.

A hangszercsalád megszólaltatói közül kiemelendő a cigánymuzsikusok szerepe, ehhez kapcsolódó fejlemény, hogy mára a tradicionális cigány népzeneben is megtalálhatjuk főként a prímtamburát, az ország teljes földrajzi területén.

1.e Az örökségelem a szellemi kulturális örökség mely területeit képviseli (aláhúzással kerjük jelölni, több terület is megjelölhető)

a) szóbeli hagyományok és kifejezési formák, beleértve a nyelvet is, mint a szellemi kulturális örökség hordozóját

b) előadóművészetek

c) társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események

d) a természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok

e) hagyományos kézművesség

2. A jelölt örökségelem ismertetése

2.a Az örökségelem történeti háttére, előzményei

3000–5000 karakter

A tamburazenekar zenetörténeti előzményeit a középkori bourdon többszólamúság (kitartott hang és dallam egyidejűsége) kontextusában és az ezt megszólaltató archaikus hangszerek sorában kell keresnünk. Közöttük található a népzeneben is meghatározó duda, és különösen annak szerb és horvát típusa a gajde és a dude, majd ugyanezt az elvet sajátosan érvényre juttató pengetős hangszer, a tambura-szamica. Míg a dudáknál egy kitartott basszus, úgy a szamica esetében nyugó hang, hangköz, hangzat, sőt hangzatok fölött szólal meg a dallam.

A bourdon hangzást – filozófiai szemléletű leírással – mozdulatlanság és mozgás, állandóság és változékonyság egyidejűségének határozhatjuk meg. E kettősség következményeként e zenei elv különleges inspirációk forrása és ezért jelenléte nem is korlátozódik a zenetörténeti fejlődés egy adott korszakára. Olyannyira nem, hogy érzetben jelen van az egyszólamú magyar dudanótákban, de a fejlett funkciós harmonizációra képes tamburazenekar gajdé-tól, szamicától örökölt dallamaiban is (a megszólaltatott a 2–4 akkord ellenére). A tamburazenekar tehát nem fordít hátat a bourdonnak, miközben nagyszerű zenei innovációnak is hordozója.

A tambura chordofon népi hangszer, a lantfélék családjába tartozik. A Trianon előtti Magyarország területére délszláv közvetítéssel érkezett, valószínűsíthetőleg a 16–17. században és a nyelvterület déli, szerbekkel és horvátokkal érintkező részein (Baranya, Bács-Bodrog, Csongrád vármegyék), valamint Szentendrétől, Győrig adatolhatóan a Duna-menti térségekben terjedt el.

Diatonikus hangsorú változatát a 19. századig egymagában, ének és tánc kísérelő hangszerként (szamica) használták Magyarországon, mely a déli határ mentén szinte mindenhol megtalálható volt. Az üresen megpendített hangszer a citerák hangzásvilágát idézi, Szeged környékén korpuszuk formája után „tökciterának” is nevezték. A legkorábbi gyűjtést Bartók Béla rögzítette 1912-ben Temesmonostoron, Milan Marković szerb adatközlőtől. A fonográf felvétel és annak 1935-ös keltezésű lejegyzése zenetörténeti jelentőségű. Múzeumaink hangszergyűjteményébe több szamica is bekerült, de napjainkban is használatban van Mohácson, Perkátán, Tökölön.

A szamicák a 19. sz.-i zenei igények változásával átalakulnak. A szerémségi hangszerkészítő mesterek műhelyében megszületnek a tambura hangszer család tagjai. A szamicához legközelebb a prímtambura áll, de húrjainak száma és hangolása megváltozik. A tamburazenekarban szóló szerepet tölt be. Majd a gitár alakot öltő, de annál kisebb basszprímtambura következik, ami oktávval mélyebben dallamot, tercet és belső, szabad szólamot is játszhat. A gitárméretű és formájú brácstambura akkord és ritmuskíséretet ad, a csellótambura tenorszeret tölt be, a basszust a tamburaböggő szolgáltatja. A tamburafélék a fogólapon érintőkkel rendelkeznek, és megszólaltatásuk pengetővel történik. A „verő” régen csontból, szaruból, ma műanyagból készül, a böggőnél merev bőrdarabot használnak. A két mélytambura (cselló, böggő) kivételével a többinek a legfelső húrja kettőzött, ami szép, meleg hangzást ad, egyúttal egy nagyon speciális díszítési módot is lehetővé tesz. A hangszer család tagjai sajátos elnevezéssel is rendelkeznek: tambura, tamburica, szamica (samica), dangubica, tökcitera; prímtambura (bisernica); basszprímtambura (brač); brácstambura, kontratambura (bugarija); csellótambura (čelo); tamburaböggő (berde).

A tamburabandák repertoárja három zenei rétegből alakult ki. Kötelező módon átvették a dudások és szamicások akkori repertoárját, majd kiválóan alkalmazkodva a korszak polgárosult igényeihez, különösen a városokban játszó zenekaroknál a cigányzenekarok előadásmódjának stílusjegyeit követték. Megfigyelhető egy további mozzanat is: a vonós cigányzenekarokban is megjelentek a tamburások, ennek legközismertebb példája a bogyiszlói zenekar, ahol három tamburás egészítette ki a vonóegyüttest. Az is előfordult, hogy a cimbalom–hegedű–böggő alkotta zenekarhoz csatlakoztak tamburák.

A tamburabandák létszáma 5–10 főből állt, a hangszeresek és szólamok szerint a következő rendben: 1–3 prím -, illetve tercetamburás, 1–3 basszprímes (Á és É hangolással), 1–2 csellós,

(egy oktávval a basszprímek alatti Á-s hangolással), 1–2 kontrás (É-dúr hangolással), és 1 bőgős (Á-É-H-Fisz) hangolással.

Egyedülálló a mohácsi tamburások technikai tökéletessége, amely a nemzedékről nemzedékre történő átadás során tudott kikristályosodni, és a különböző nemzetiségű hagyományörző zenészek mellett a professzionális feladatokat ellátó cigány-muzsikus családoknak köszönhető.

Ez a hangszerfamilia nagyon „befogadó”, a tamburák mellett megjelenhet furulya, hegedű, harmonika, klarinét is, így egészen gazdag hangzások tudnak létrejönni. Megállapíthatjuk, hogy a tamburazenekar kialakulása igen jelentős innováció. A 19. századtól máig tartó népszerűsége a vonós cigányzenekarhoz hasonló virtuóztatásnak és fejlett harmonizálásnak köszönhető, ugyanakkor repertoárjában együtt él az ősi bourdon és az új harmonizált hangzás is.

A kultúrák találkozását nagyszerűen szimbolizálja a tamburazenekar megszületése. A Balkán felől érkező hangszer a Szerémségben magyarrá válik, kialakul a tambura család, és el is terjed a Duna mentén. A magyar, a szerb és a horvát közösségek is a sajátjuknak tekintik, sokhelyütt máig e közösségek legkedveltebb muzsikája a tamburazene.

Népszerűsége az 1970-es éveket megelőzően kissé megkopott, de a táncmozgalom hatására a hangszerfamilia ismét közkedvelté vált. Napjainkban Magyarországon a tradicionális szerbek, horvátok lakta települések mellett a magyar közösségek tamburabandái is ismét újra szerveződtek és működnek. A hangszerkészítés a régi mesterek kiöregedése ellenére fejlődést mutat, sőt ma készülnek a valaha volt legtökéletesebb mesterhangszerek.

A hangszer intézményes oktatása alap-, közép- és a közelmúltban felsőfokon is megoldódott. 2007-től a Zeneakadémia is fogad hallgatókat a tambura szakirányon, köztük magyarországi magyar, szerb és horvát, és vajdasági magyar diákokat, akiknek a képzése „ökumenikus” hagyományanyagra épül. Így Kodály–Bartók országában közel két évtizede már művészi és tanári pályára való felkészítés keretében lehet tamburajátékot tanulni.

2.b Az örökségelem jelenkori bemutatása

3000–5000 karakter

A pengetős hangszerek igen népszerűek a fiatalok körében. A tamburazenekar tovább élését ma már a táncházak mellett a koncertek, fesztiválok színházi előadások, rádiójátékok, táncszínházi produkciók jelentik, ahol a hagyományos zenei anyag új zenei törekvések kiindulópontjaként válik 21. századi kortárszenévé, a hagyomány zenei nyelve a fiatal nemzedékek önkifejezési eszközévé. Ezekkel párhuzamosan él tovább a tamburatradiáció közösségi, helyi ünnepekhez, szokásokhoz kötődő gyakorlata. A tamburások száma ma ezres nagyságrendre becsülhető és részvételükkel több tucat zenekari formáció működik. Nagyrészüket egyaránt éltetője a helyi hagyományoknak és az új zenei kihívásoknak.

A mai kor igényeinek megfelelően a repertoár kiszélesedett, a lokális dallamkincs mellett egyre jelentősebb arányban jelennek meg a balkáni hangzások és hangszerek, köztük a makedón, bolgár, török, görög zenék. A táncházakban a láncdallamok változatlanul népszerűek. A zenekarok tevékenysége a táncház és koncertzenélés mellett gyakran kiegészül a táncgyűttesek zenei kíséretének ellátásával, sőt közülük többen a koreográfusok alkotótársaivá tudnak válni.

A magyarországi tamburazenekarok rendszeres résztvevői a hazai és nemzetközi fesztiváloknak, tamburás találkozóknak (pl. Bata, Baja, Mohács, Budakalász). Sikeres

résztevéőivé váltak az éveken át megrendezett 'Fölszállott a páva' televíziós tehetségkutató versenysorozatnak, amely tovább növelte a tamburazene és a hangszer család népszerűségét. A tánc ház-népzenei mozgalom jelenkori vonós és vegyes összetételű együttese is gyakran megszólaltatják a tamburát, pl. Zengő, Parno Graszt, Muzsikás, Téka, Sebő, Kaláka, Kalyi Jag, Zsarátnok és a nemzetközi összetételű Keleti szél- VENTS d' EST együttes is.

A mai gyakorlatnak igen fontos része a korábbi gyűjtések anyagának felkutatása, feldolgozása és megszólaltatása. Az archívum kutatások mellett – melyben különösen a Vujicsics Együttes találta meg hivatását –, nem szűnt meg a terepmunka sem különösen Vizin Antus, Végh Andor tevékenyége révén. Az adatközlőktől való közvetlen tanulás szintén jelen van napjainkban is.

Az örökségelem mai állapotára fontos hatással van a szakmai anyagok folyamatos publikálása (tanulmányok, kották, monográfiák, hangzó anyagok, a témába illeszkedő egyetemi szakdolgozatok, portfóliók).

Az alap, közép és felsőfokú oktatási intézmények tambura szakos hallgatói több száz főt tesznek ki és együtteseik száma is több tucat, amely visszahat az örökségelem mai állapotára. Különösen nagy jelentősége van annak a ténynek is, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékén Tambura Szakirány működik. A megőrzéssel kapcsolatos részleteket lásd a 3. pontban.

Az örökségelem tovább élésének egyik legfontosabb feltétele a minőségi, mesterhangszerek készítésének fennmaradása, amely nem képzelhető el az egykori mesterek tudásának átvétele nélkül (id. Boczán Béla – Pécs, Stowasser János /1846–1923/ – Budapest, Ranga Lajos /1874–1944/ – Budapest-Rákospalota, a Kudlik család több generációja – Szabadka, Budapest, Mogyoróssy Gyula – Budapest [műhelye 1896–1945 között működött], Torma János – Újvidék, Boczán Lajos – Zenta, Herczeg Branko – Erdut). Nyomukban járnak a hangszer mai készítői pl. ifj. Boczán Béla (Pécs), Gulyás Ferenc (Tárnok), Horváth Zoltán (Mohács), Gulyás László (Szentendre), Szénási Áron (Tura), Dusan Rajković (Sremska Mitrovica), Králik Gusztáv (Újszentiván), Mirko Matak (Bajmok), Đuro Zarić (Vinkovci), Robár István (Dávod), közülük Tatai Ernő (Bonyhád) 2021-ben Népművészet Mestere díjban részesült.

A tamburások között is találunk Népművészet Mestere díjjal kitüntetett zenészeket: Milkovics Mihály, Tököl (1974), Orsós Kiss János, Bogyiszló (1987), Versendi Kovács József, Mohács (2011) és Dervár Ferenc „Kume”, Pécs (2019). Népművészet Ifjú Mestere díjat kaptak: Varró János, Székesfehérvár (1985), Fekete Mátyás, Budapest (2022), Csonka Balázs, Budapest, Óbecse (2022).

2.c Az örökségelem társadalmi és kulturális funkciója napjainkban

1000–3000 karakter

A tamburazenekarok több dialektusterületet érintően a magyar mellett további Kárpát-medencei társnemzetek hangszeres népzenei hagyományainak az elmúlt másfél évszázad során az öntevékeny, a félhivatásos és hivatásszerű zenei zeneszolgáltatás terén meghatározó és egyes vidékek vonatkozásában jellemző együtteseivé váltak.

A különböző etnikumokhoz külön-külön és nemritkán együttesen is kötődő, tisztán a tamburacsalád hangszeriből, ill. társult hangszerek csatlakozása által vegyes összetételben megszólaló tamburazenekarok népzenei dallamrepertoárjának különlegessége, hogy miközben sajátos módon megőrzi az „ősi tamburahangzást” integrálni tudta a Kárpát-

medence egészében két évszázada meghatározó vonós-cigányzenekari hangzás előadói stílusjegyeit. Ezek a stílusjegyek nagyban hozzájárulnak a Kárpát-medence egyes tájegységei kulturális arculatának egyediségéhez. A magyar vonósbandák mellett egy-egy határon túli tájegység kulturális jellegzetességét és az ott élő magyar közösségek identitásmegőrzését e zenekari típus jelenléte határozza meg. Így jelentősége regionális hatókörben a nemzeti összetartozás keretében is értelmezhető. A tamburazene kiemelkedő jelenkori szerepének tekinthető, hogy a 21. századi zenei innovációs törekvéseknek is ihletője, kiindulópontja lehet e hangszeres család és a rajta megszólaló igen gazdag történeti és etnikai kötődéseket megjelenítő tradíció.

3. A jelölt örökségem megőrzésével kapcsolatos intézkedések

3.a A megőrzés gyakorlata korábban és napjainkban

1500–3000 karakter

A második világháborút követő időszak a közösségi zenei élet átmeneti hanyatlását hozta, melynek háttérben egyebek mellett a társadalmi változások, az éltmódváltás, a városiasodás, valamint a rádió-televízió és a szórakoztató elektronika terjedése állhatott. Ugyanakkor a tamburazenét illetően egyes kismagyarországi és délvidéki régiók településközpontjai – falvak és városok – megőrizték aktivitásukat, hagyományfenntartó jelentőségüket, ahol a zenei-, és táncélet szinte változatlanul élő maradt az 1980-as évek végéig.

Ez a magyarországi táncmozgalom létrejöttékor meghatározó módon befolyásolta a fiatal, kezdő zenészek nemzedékének motivációját. Terepmunkára sarkallt, az idős népművészek felkutatására, a tőlük történő közvetlen tanulásra, a gyűjtések feldolgozására, lejegyzésére, folyamatos önképzésre a zenei, a népzeneelméleti és a hangszerjáték elsajátításának gyakorlati ismereteinek terén is. A „nomád nemzedék”, a táncház-népzenei mozgalom első generációja szakítani akart a 70-es években az ún. „páva vita” során nyilvánvalóvá tett – az idősebb népzene kutatók, néprajzosok által képviselt – nézettel, hogy a népművészeti megnyilvánulások ideje lejárt, a gyűjtések csakis a tudományos feldolgozás alapanyagaiként lehetnek részei zenei életünknek, visszatánulásuk az idő kerekének visszaforgatása. Válaszul – amely napjainkra kivívta az általános elfogadottságot – a mozgalom zenészei, tamburásai (táncosai, tárgyalkotói) az anyanyelvi kultúrájuk részévé, önkifejezési eszköztáruk szókincsévé, kortárs zenei megnyilvánulások hordozójává tudták tenni a sikerrel visszatánult hagyomány nyelvezetét. Amellett, hogy részesei maradtak, egyes esetekben életre keltői lettek népszokásokhoz, bálókhoz, ünnepekhez kötődő közösségi alkalmaknak, ma is aktívak a táncházakban, népzenei koncerteken zenélésben, tamburafesztiválok szervezésében. A repertoár bővítést a táncmuzika és a koncertanyagok tekintetében a gyűjtések mellett egyre inkább archívumkutatás egészíti ki és kiemelt hangsúlyt kap napjainkban a megszerzett tudás és ismeretek átadása szakmai találkozók, továbbképzések, táborok, kiadványok révén. Ezen túlmenően a táncmozgalom legjelentősebb tamburazenekari nemzetközi ismertséget is szereztek a magyarországi zenefolklór e különleges értékének.

3.b A megőrzés tervezett lépései

3000–5000 karakter

A megőrzés tervezett lépéseinek szervesen kapcsolódniuk kell a 3.a pontban már leírt gyakorlathoz.

E gyakorlat továbbvitelén túlmenően a jövőt meghatározó céljaink az alábbiak:

- hazai tamburafesztiválok kibővítése és közöttük szoros együttműködés kialakításának segítése,
- a tamburatóborok esetében ugyancsak erősíteni kívánjuk az együttműködést,
- a hangszercsalád népszerűsítése a kulturális események legszélesebb körében: hagyományos eseményeken (búcsúk, bálók, köszöntők, ünnepekhez, népszokásokhoz kötődő alkalmak), táncházak, workshop-ok, rendhagyó énekórák, koncert turnék határokon belül, külhonban és külföldön,
- tamburás közösségek, művészeti iskolák, szakmai műhelyek, tamburások, tamburakészítők motiválása a Nemzeti tehetségprogramban, MMA ösztöndíj programban, a Népművészet Mestere és a Népművészet Ifjú Mestere díj megszerzésére irányuló projektekben való minél aktívabb részvételre,
- a hangszercsaládhoz kötődő szellemi és tárgyi hagyatékok – beleértve a korai gramofonfelvételek hangzó anyagait is – felkutatása, feldolgozása, közreadása (pl. Vujicsics hagyaték, hangarchívumok, adatbázisok, hangszerkészítő dinasztiák tárgyi emlékei),
- régi mesterhangszerek felkutatása, felújítása, rekonstrukciója, és mai magas minőségű példányainak és mestereinek népszerűsítése kiadványok, kiállítások révén,
- előrelépés kiadványok megjelentetésében (forrásközlések: Vujicsics Tihamér, Martin György, Bartók Béla), oktatási anyagok, példatárak, kották, hangzó anyagok, videóanyagok, szakdolgozatok kiadása, külföldi szakirodalmak magyar nyelvű megjelentetése terén,
- a hangszer általános elfogadottsága érdekében célunk a koncertéletben olyan egyedi alkalmak biztosításának előmozdítása, melyeken a tamburacsalád hangszerei (kiváltképp a prímtambura) klasszikuszenei és más műfajokhoz kötődő zenei kihívások ellátásában magas művészi szinten jelenhet meg.

A megőrzés lépései közül legfontosabbak az oktatás területén tervezett innovációk. Mindenekelőtt az alap- és középfokú, de különösen az egyetemi szint 2007. évi létrejötte lehetőséget teremt a hangszercsalád oktatási helyszínei számának intenzív növelésére. Az alapfokú művészeti iskolákban több mint négy évtizede indultak az első népzenei szakirányok. Ennek megfelelően az alapfokon már most is számos helyen jelen van a tambura tanszak. Ezek számának bővítését szeretnénk elérni oly módon, hogy körzetenként legalább egy intézményben a tambura a növendékek számára elérhető legyen. A középfokot illetően megállapíthatjuk, hogy a 16 intézményből mindössze Vác, Székesfehérvár, Miskolc és Budapesten a Bartók Szakiskola sorolható a tambura szakot időnként meghirdető, ill. működtető intézmények közé. A középfok fejlesztése egyrészt az alapfokról zenei pályára készülők fogadása, másrészt a felsőfok helyeinek minél jobb felkészültségű jelentkezőkkel való betöltése szempontjából van stratégiai jelentősége. Csak így lehetséges az alap és középfok igényeinek megfelelő számú képzett tanerő kinevelése, amelyhez a Népzene Tanszéken 2014-ben – a tanárképzés átalakítását követően – bevezetett osztatlan, kétszakos tanárképzés ad esélyt.

3.c A megőrzést veszélyeztető, akadályozó tényezők

A napjainkban jelen lévő globalizáció nagy veszélyt jelent a hagyományos kulturális értékekre, benne regionális népzenei kincsinkre. A tradicionális közösségek által, a nemzedékek közötti átörökítés során olyan értékek maradtak ránk, amelyek megőrzésének és ma különösen felhasználásának felelősségére is rá kell ébrednünk és rá kell tudnunk ébreszteni kortárs közösségeinket, a fiatalok nemzedékét. Kivált azon hagyományelemek esetében fontos ezt felismernünk és felismertetnünk, amelyek egyetemesek, vagy amelyek a kétségtelenül jelen lévő etnikai sajátosságaik mellett is összekötnek eltérő anyanyelvű, évszázadok óta együtt élő közösségeket. A bourdon elv az előbbinek, a tamburazene magyarországi hagyománya az utóbbinak nagyszerű példája. Feszültségekkel, konfliktusokkal terhelt mindennapjaink halaszthatatlanná teszik, hogy rátaláljunk egy egymás elfogadásához, megértéshez vezető közös hangra. Ennek felismeréséhez hozzásegíti nemzedékünket Kodály Zoltán gondolatainak és különösen Bartók Béla vezéreszméjének időszerűsége és mindkét 20. századi zenészóriásnak és követőiknek (Lajtha László, Vujicsics Tihamér, Martin György, Sárosi Bálint) teljes életműve és szellemi hagyatéka.

4. Az érintett közösség részvétele a jelölés folyamatában és hozzájárulása az örökségelem felterjesztéséhez

4.a A közösségek, csoportok, egyének részvétele a jelölésben

max. 300 karakter

Az információk gyűjtésében Szabó Zoltán néprajzkutató volt segítségünkre, továbbá a Vujicsics Egyesület tagjai, tamburazenekarok, táncegyüttesek, művészeti iskolák vezetői, intézmények képviselői. Emellett aktív szereplői voltak a népi kultúra elkötelezettjei, pl. Pávkovics István, Kiss Tamás, Csonka Balázs, Zakar Katalin, Uracs Mónika, Básits Bránka, akik tevékenységük révén is segítik az örökség-elem megőrzését. A jelölés folyamatában több ízben történt egyeztetés a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósággal, melynek során dr. Csonka-Takács Eszter technikai és tartalmi tanácsokkal segítette a folyamatot.

4.b Előzetes és teljes körű tájékoztatáson alapuló hozzájárulás a jelöléshez

max. 300 karakter

Az örökségelem jelöléséhez a legszélesebb szakmai körök képviselőiben magánszemélyek, közösségek, zenekarok, oktatási intézmények, szervezetek képviselői, vezetői, előadóművészek és hangszerkészítő mesterek adták hozzájárulásukat. A teljeskörű tájékoztatást követően valamennyien e-mailben küldték meg nyilatkozataikat, ld. mellékelve.

5. Indokolás a nemzeti jegyzékre való felkerülés mellett, várható hatása az örökségelem gyakorlására, megőrzésére

max. 500 karakter

A tamburazene magyarországi hagyományának a nemzeti jegyzékre való felkerülése képes hozzájárulni a minél szélesebb körben való megismertetéséhez, láthatóvá tételéhez, a közösségi identitás megerősítéséhez, valamint a generációkon át öröklődő hagyományörző tevékenység jelentőségének felismeréséhez.

Az 1970-es években kibontakozott táncházmozgalom nemzetközi elismertségét annak a teljeskörűségnek is köszönheti, amelyet a velünk élő szomszédnépek kulturális értékeinek tisztelete, ezen értékek befogadása jellemez. Ennek megőrzése, dokumentálása, a jövő nemzedékeknek való átadása, az aktivitás lehetőségének biztosítása, fenntartása, az ezt szolgáló intézményi háttér fejlesztése szempontjából az örökségelem felvétele a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére fontos és időszerű.

6. Dokumentáció

6.a Csatolandó dokumentumok mennyisége

Fényképek (kötelező) 20 db	31 db mellékelve
Film (kötelező) 10 perc	1 db / A tambura / 16:40
Térkép(ek) (nem kötelező)	
Könyv(ek) (nem kötelező)	3 db - Tambura-tanulmányok , szerk. Eredics Gábor, Juhász Katalin, Szabó Zoltán, Pillangó Kiadó - Kalász Művészeti, Nevelési Alapítvány, BUDAPEST, 2020. - Bartók Béla szerb népzenei gyűjtése - Fonogramok a Bánátból 1912, CD-Extra, Vujicsics Egyesület, Budapest 2004. - Bartók Béla: Szerb és bolgár parasztzene a Bánátból 1935. /hasonmás kiadvány/ Vujicsics Egyesület, Budapest 2017.

6.b Fényképek, film közzéadási jogainak átruházása (nyomtatvány mellékelve)

A csatolt fényképek közzéadási jogának nyilatkozatai mellékelve.

A felterjesztési filmet a Vujicsics Egyesület megbízásából a Konkam Stúdió készítette, az NKA támogatásával, a közzéadásra vonatkozó jognyilatkozat mellékelve.

6.c. További források listája (pl. könyvek, cikkek bibliográfiája, internetes hivatkozások)

max. 20 tétel

- Barvich Iván 2010. A tamburabrácsa. Hagyományok Háza, Budapest.
- Bartók Béla 1934. Népzene és a szomszéd népek zenéje. Népszerű zenefüzetek, Somló Béla Könyvkiadó, Budapest.
- Bartók Béla 2003–2017. Szerb és bolgár parasztzene a Bánátból. (hasonmás kiadás az eredeti, sokszorosításra szánt kézirat alapján) Vujicsics Egyesület, Budapest.
- Bezič, Jerko 1975. Tradicijska narodna glazbala Jugoslavije. Zagreb, Szerk.: Alojz Kobola, 32–46.
- Brauer-Benke József 2014. A népi hangszerek története és tipológiája. MTA BTK ZTI, Budapest, 303–315.
- Brauer-Benke József 2014. A tambura hangszertípus történeti áttekintése. ALBA REGIA 42. Annales Musei Stephani Regis, Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár.
- Eredics Gábor 2004. Bartók Béla Szerb népzenei gyűjtése – Fonogramok a Bánátból 1912 CD-Extra, Izvor sorozat, Vujicsics Egyesület.
- Eredics Gábor 2020. Vujicsics Tihamér folklórkutatásainak hatása Magyarországon. In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok 27–40.
- Eredics Gábor 2020. A megpendített húr. In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok 129–134.
- Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.) 2020. Tambura-tanulmányok. Pillangó Kiadó, Kalász Művészeti, Nevelési Alapítvány
- Felföldi László 1980–1981. A Maros menti szerbek táncaiból. A Móra Ferenc Múzeum évkönyve 1. sz.
- Hadzsics Antal 1891. A délmagyarországi szerbek. In Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben. Magyarország II., Budapest.
- Nagy Vivien 2020. A magyar tamburazene nyomában In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok. 51–66.
- Raffay Anna–Szóts István 1955. Busójárás Mohácson. Néprajzi Múzeum Mozgóképtár. 066.
- Sárosi Bálint 1971. Cigányzene. Budapest.
- Sárosi Bálint 1967. Die Volksmusikinstrumente Ungarns, Leipzig, 46–49.
- Sárosi Bálint 1998. Hangszerek a magyar néphagyományban. Budapest.
- Sebő Ferenc 2020. A bogyiszlói tamburás hagyományok In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok 67–70.
- G. Szabó Zoltán 2020. Egy zentai hangszerkészítő műhely árjegyzéke 1912-ből. In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok 101–110.
- Širola, Božidar 1937. Svirajke s udarnim jezičkom. Djela Jugoslavenske Akademije Znanosti i Umjetnosti 32. Zagreb.
1943. Horvát népi hangszerek. In Gunda Béla (szerk.): Emlékkönyv Kodály Zoltán 60. születésnapjára. Budapest. 114–127.
- Végh Andor 2020. Samica – a szólisztikus tambura és szerepének történeti fejlődése. In Eredics Gábor–Juhász Katalin–Szabó Zoltán (szerk.): Tambura-tanulmányok. 41–50.
- Volly István 1964. Bajai tamburások. A bajai tamburazenekar története. Baja.
- Vujicsics Tihamér 1957. Naše pesme. Zeneműkiadó, Budapest.
- Vujicsics Tihamér 1978, 2020. A magyarországi délszlávok zenei hagyományai. Budapest.

7. Kapcsolattartáshoz szükséges adatok

7.a A jelölést benyújtó fél (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

7.b Kapcsolattartó személy (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

7.c Érintett közösség szervezete(i) vagy képviselője/képviselői (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

7.d Felelős szervezet(ek) (név, postacím, e-mail cím, telefonszám)

A jelölési adatlapon megadott személyes adatokat az elbíráláshoz szükséges kapcsolattartás miatt Jogos érdekből kezeljük.

8. A jelölést benyújtó aláírása, dátum

Eredics Gábor elnök
Művészeti, Kulturális és Hagyományőrző Egyesület

2024. június 5.